

BẢN TRÍCH YẾU LUẬN ÁN

Tên tác giả: **Bùi Trọng Ngoãn**

Tên luận án: **Khảo sát các động từ tình thái trong tiếng Việt**

Chuyên ngành: Lí luận ngôn ngữ. *Mã số:* 5.04.08

Cơ sở đào tạo: Đại học KHXH & NV - Đại học Quốc gia Hà Nội

1. Mục đích và đối tượng nghiên cứu:

Với sự phát triển của ngôn ngữ học chức năng, khái niệm ngữ nghĩa của câu được mở rộng, không chỉ bó hẹp ở nghĩa miêu tả (*representative*) mà còn là nghĩa tình thái (*modality*). Trong những phương tiện ngôn ngữ đánh dấu tình thái thì các động từ tình thái (ĐTTT) (*modal verbs*) chiếm một vị trí rất quan trọng. Ở Việt Nam, các công trình dành cho tình thái rất ít, riêng về các ĐTTT thì dường như chưa được quan tâm nghiên cứu đúng mức. Là một luận án đầu tiên khảo sát toàn bộ ĐTTT tiếng Việt, chúng tôi tập trung nghiên cứu những nội dung sau: a) Xác định các ĐTTT trong tiếng Việt và các tiểu lớp của nó; b) Phân tích các ĐTTT tiếng Việt theo các nội dung tình thái mà chúng biểu thị; c) Tổ chức của đoạn ngữ có ĐTTT làm trung tâm; d) Vai trò của vị ngữ là ĐTTT trong cấu trúc của câu; e) Mối quan hệ tương liên giữa câu có vị ngữ là ĐTTT với các kiểu hành vi tại lời mà câu đó có thể thực hiện.

2. Phương pháp nghiên cứu: Luận án ưu tiên dùng phương pháp quy nạp, từ những quan sát tư liệu mà đề xuất và lí giải vấn đề, cùng với một số thủ pháp: cải biến, thay thế, tỉnh lược, bổ sung, chêm xen...

3. Những kết quả chính và kết luận:

- a. Xác lập một quan niệm đầy đủ về ĐTTT tiếng Việt.
- b. Thống kê, tập hợp, phân loại 122 ĐTTT tiếng Việt, chỉ ra những ĐTTT chuyên dụng và những ĐT thường có thể hoạt động trong tư cách



ĐTTT. Luận án đã xây dựng một bức tranh toàn cảnh, có tính hệ thống về ĐTTT tiếng Việt.

c. Nghiên cứu bình diện kết hợp của ĐTTT tiếng Việt, luận án đã đạt được các kết quả cụ thể là: (1) Lần đầu tiên nêu lên một cách chi tiết về khả năng kết hợp của hệ thống ĐTTT tiếng Việt với các tiền phó từ. (2) Đã chỉ ra các đơn vị nào có khả năng xuất hiện ở cương vị bổ ngữ của từng nhóm ĐTTT, từng ĐTTT riêng lẻ. (3) Đã chỉ ra được sự chi phối của ĐTTT đối với các đặc trưng: tính năng động [$\pm$ động] và tính chủ động [$\pm$ chủ ý] của bổ ngữ và sự đề bạt chủ ngữ của chúng.

d. Nghiên cứu bình diện nghĩa học của ĐTTT tiếng Việt, luận án đã giải thích, miêu tả nghĩa của 21 nhóm ĐTTT và nghĩa của từng ĐTTT.

e. Trên bình diện dụng học, luận án đã chỉ ra: (1) Tất cả ĐTTT đều có khả năng xuất hiện trong các phát ngôn biểu thị hành vi tại lời (2) Vai trò của ĐTTT tiếng Việt đối với hành vi tại lời.

Với những kết quả trên, luận án sẽ góp thêm những tư liệu xác đáng cho việc biên soạn một số giáo trình, tài liệu tiếng Việt; phần nào có ích cho các công trình nghiên cứu đối chiếu ngôn ngữ có liên quan đến phạm vi đề tài. Luận án có thể xây dựng thành một chuyên đề riêng để giảng dạy cho sinh viên khoa Ngữ văn.

Người hướng dẫn

Nghiên cứu sinh




GS.TS. Đinh Văn Đức

Bùi Trọng Ngoãn

